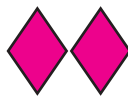
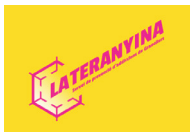

KARKES ♦ ***KARSEX***

La sexualitat en les pantalles

Ajuntament
Granollers

1a edició: juny de 2023
Ajuntament de Granollers

Està permesa la reproducció total o parcial dels continguts d'aquest document. L'única condició és que figuri la propietat de l'Ajuntament de Granollers i el nom de l'autora, i després el de tots els qui hagin introduït millores. Totes les còpies han de portar aquesta nota de copyleft.
No estan permesos els usos comercials.

Redacció

Carla Fernández Pedrosa. Educadora social, pedagoga i tècnica de prevenció del consum de drogues i promoció de la salut jove.

Coordinació i supervisió

Laura García Iglesias. Tècnica de prevenció de conductes de risc en adolescents i joves de l'Ajuntament de Granollers.

Disseny

Eva Salayet

Assessorament lingüístic:

Consorci per a la Normalització Lingüística

ÍNDEX

I.	Introducció: sexualitat adolescent i Internet?	p. 2, 3
II.	Riscos de la Sexualitat en línia	p. 4, 5
III.	La identitat digital sexual i la seva empremta digital	p.6, 7, 8, 9
IV.	La ciberviolència masclista sexual i LGTBI-fóbica	p. 10, 11
V.	La pornografia	p. 12, 13,14,15
VI.	Sexualitat digital plaent, respectuosa i segura	p. 16, 17
VII.	Conceptes bàsics de sexualitat en línia: la netiqueta sexual	p. 18, 19,
VIII.	Recursos de consulta, assessorament i atenció	p. 20, 21
IX.	Bibliografia	p. 22

NOTA: el terme sexual (relacions sexuals, conductes sexuals, pràctiques sexuals, etc.) que apareix al llarg del document s'utilitza en el sentit holístic del concepte de sexualitat. Aquest inclou l'afectivitat tal com l'entén l'educació sexual integral i tal com és interpretat per Miguel Vagalume.

Es pot consultar a: https://www.pikaramagazine.com/2022/10/relaciones-afectivo-sexuales-un-termino-de-la-policia-franquista/?utm_campaign=golpe33-colegas&utm_medium=email&utm_source=acumbamail

INTRODUCCIÓ:

SEXUALITAT ADOLESCENT I INTERNET?

Unes quantes dades per començar...

La societat actual és una societat digitalitzada i hiperconnectada. Si donem un cop d'ull a les dades disponibles, observem que^{1,2} :

El 94,8% dels i les adolescents disposa de telèfon mòbil amb connexió a Internet i hi accedeixen amb 10,6 anys per terme mitjà. El 92,2% dels i les estudiants de 1r i 2n ESO té el seu propi telèfon intel·ligent i la meitat compta amb una connexió vinculada a contracte. 1 de cada 4 d'ells disposa de dades il·limitades.

Un 31,6% passa més de 5 hores connectat o connectada a Internet entre setmana i un 49,6% durant el cap de setmana.

Entre la joventut apareix un ecosistema tecnològic múltiple, multimèdia i diversificat: aproximadament **el 70% de joves tenen almenys 4 dispositius tecnològics diferents**, sent el més comú el telèfon intel·ligent (86,4%) seguit del PC portàtil (79,8%) i la televisió intel·ligent (64,8%). Entre les noies destaquen comparativament les tauletes, mentre que entre els nois destaquen les videoconsoles i els ordinadors de sobretaula.

You Tube, Instagram i TikTok són les xarxes socials més acceptades. Instagram està generalitzat, mentre que TikTok destaca entre els 15 i els 19 anys. TikTok i Pinterest són més populars entre les noies i Twitch entre els nois. Les xarxes socials clàssiques com Facebook i Twitter són cada vegada menys populars entre les noves generacions.

El 84,1% dels joves utilitza les tecnologies digitals per comunicar-se, un 83,6% per cercar

informació i un 79,9% per a activitats de lleure digital cada dia. A més, la mitjana és de 6,95 hores al dia dedicades al consum de contingut audiovisual i altres activitats de lleure vinculades a les tecnologies digitals.

El 99% dels joves utilitzen habitualment com a mínim una aplicació de missatgeria instantània, i el 49,9% tres o més, essent WhatsApp i Instagram Direct les més populars.

Les xarxes socials són usades per 9 de cada 10 joves.

El 98,5% dels adolescents estan registrats com a mínim a una xarxa social; el 83,5%, a tres o més; i **el 61,5% tenen varis comptes o perfils dins una mateixa xarxa social.**

Si tenim en compte aquesta informació, ens queda clara la idea que els adolescents i joves de la nostra societat tenen un vincle molt estret amb les tecnologies de la relació, informació i comunicació (**TRIC**) i traslladen gran quantitat de pràctiques i experiències del seu dia a dia al món digital. **Internet es configura com un medi primordial en les pràctiques de socialització, aprenentatge i oci. La sexualitat no en queda al marge.**

Les **TRIC** i les xarxes socials ocupen gran part del seu temps. Les dades ens diuen que un 84,1% usa les **TRIC** per comunicar-se; per tant, sabem que les tecnologies formen part de la socialització i creació de relacions entre adolescents i joves. Aquestes relacions socials no es queden només aquí, **les TRIC també són fetes servir per iniciar, establir i mantenir relacions sexuals.**

¹Calderón Gómez, D. y Gómez Miguel, A. (2022). Consumir, crear, jugar. Panorámica del ocio digital de la juventud. Madrid: Centro Reina Sofía sobre Adolescencia y Juventud, Fundación FAD Juventud. DOI: 10.5281/zenodo.6338126.

² Andrade, B., Guadix, I., Rial, A. y Suárez, F. (2021). Impacto de la tecnología en la adolescencia. Relaciones, riesgos y oportunidades. Madrid: UNICEF España

A més a més, empren les **TRIC** per buscar informació (83,6%) que sabem inclou la cerca d'informació de tipus sexual. Tot i que aquesta cerca d'informació no sempre és de manera intencionada, aconseguen molta informació de manera indirecta i inconscient a través del contingut que troben a les diferents xarxes socials i plataformes que utilitzen diàriament: Instagram, TikTok, YouTube, sèries, pel·lícules, lletres de cançons, de les persones conegudes i no tant a qui segueixen influenciadors (*influencers*), *streamers*, pornografia o de la sexualització de contingut. És en part d'aquesta manera i sota aquesta influència que també comencen a construir el seu propi concepte de sexualitat i la conducta associada. **Parlem, doncs, de l'imaginari de la sexualitat que cada adolescent construeix a través de la sexualitat col·lectiva.** Aquesta sexualitat col·lectiva la busquen, troben o absorbeixen de les pantalles, xarxes socials i altres plataformes.

I resulta que es troben en un període de la vida com és l'adolescència, iniciada amb la pubertat, en la qual consoliden la seva identitat com a futurs joves i persones adultes. Simultàniament, també comencen a consolidar la seva identitat sexual.

Però encara podem tenir quelcom més en compte i és que no només poden ser consumidors i consumidores de contingut i informació o establir relacions socials i sexuals a través de les xarxes, sinó que també poden ser i són creadors de contingut de

caràcter sexual i eròtic i, generalment, no en són conscients.

Podem observar, doncs, que:

- **Els i les adolescents i joves mantenen, inicien o finalitzen relacions sexuals a través de les TRIC en un entorn digital, però que poden traspassar al món fora de línia (*offline*) i a la inversa.**
- **La informació que hi ha a les xarxes és consumida i influeix en la construcció de la identitat sexual, en la conducta sexual i les relacions i pràctiques sexuals adolescents.**
- **La informació sobre sexualitat també és creada per ells i elles a través d'allò que mostren a les xarxes socials o plataformes: *selfies, stories, missatges, fotografies, reels, vídeos, tiktoks, etc.***

I és així com ens trobem davant un canvi on la dimensió sexual i afectiva de les persones adolescents i joves passa de l'esfera íntima i privada a l'esfera digital i es converteix aquesta en "extimitat" (Serge Tisserons, 2001).

En aquest marc ens trobem davant el repte d'aconseguir que els i les adolescents i joves aprenguin a ser crítiques i fer un bon ús de les TRIC per gaudir d'una sexualitat sana i plaent al mateix temps que aprenen a evitar, reduir o gestionar els riscos sobre la seva sexualitat que hi estan vinculats.

RISCOS DE LA SEXUALITAT EN LÍNIA

Els i les adolescents i joves han nascut amb les tecnologies en el seu entorn. Són nadius digitals. Això genera que sàpiguen i percebin que tenen molta informació i domini de les **TRIC**. Aquesta sensació de seguretat pot generar la realització de conductes en el món virtual en les quals s'exposin a certs riscos o que n'assumeixin més.

Una pinzellada a aquests possibles riscos digitals:

- **Grooming:** ciberassetjament sexual a un/a menor per part d'un adult. Engany mitjançant paraules, imatges, trucades de veu, videotrucades, etc., on l'adult intenta convèncer el menor de participar en activitats sexuals en línia, i de vegades, a tenir un contacte físic amb intenció sexual. A través d'aquesta manipulació comunicativa, l'adult tracta de guanyar-se la confiança i afecte del menor i establir-hi un control emocional. Des de 2019 aquest tipus de delictes ha crescut un 79%. Instagram i TikTok són unes de les xarxes socials utilitzades per groomers i pederastes per contactar amb menors d'edat. **Un 23% de menors entre 12 i 15 anys assegura haver rebut alguna petició de caràcter sexual en algun moment per part d'un adult** (74,5% noies i 25,5% nois). Un 14% reconeix haver interactuat amb aquesta persona desconeguda i major d'edat i un 2,6% l'ha conegut en persona.
- **Sextorsió:** forma d'extorsió sexual en la qual la víctima rep amenaces de publicar vídeos o imatges de contingut sexual obtingudes, amb o sense el seu consentiment. Pot tenir per objectiu aconseguir diners, favors o coaccionar. També rep amenaces perquè enviï imatges amb contingut sexual o mantenir relacions sexuals amb la persona que l'extorsiona.
- **Sexpreading:** compartir, reenviar o publicar contingut sexual d'una persona sense el seu consentiment. Les imatges poden haver estat fetes i enviades per la víctima o poden haver estat prèviament enregistrades amb el consentiment de la víctima per la mateixa persona que en fa la difusió. Reenviar les imatges que ens enviïn també és sexpreading.
- **Porno venjança:** quan en el sexpreading hi ha una intencionalitat de fer mal, humiliar, perjudicar, etc. sovint en el marc d'una relació sentimental o sexual finalitzada. També consisteix a divulgar material audiovisual sexual en plataformes en línia sense el consentiment de la persona que apareix i que té també el propòsit d'humiliar-la o intimidar-la.
- **Suplantació d'identitat:** fer-se passar per una altra persona per provocar algun mal en la imatge o reputació sexual digital de la víctima a través de material audiovisual eròtic o sexual, comentaris sobre la sexualitat d'altres, etc.
- **Perfils falsos:** comptes oberts en qualsevol sistema digital amb l'objectiu d'enganyar, obtenir informació o aconseguir favors sexuals: groomers, sextorsió, lligar amb una identitat que no és la pròpia, etc. Són més comuns a YouTube i Tinder, però també abunden a Facebook i Twitter.

³www.stoponsexgroom.com

⁴J. Ortega-Barón, J.M. Machimbarrena, E. Calvete, I. Orue, N. Pereda, J. González-Cabrer. "Epidemiology of online sexual solicitation and interaction of minors with adults: A longitudinal study" Child Abuse & Neglect, Volume 131, 2022.

- **Cyberflashing:** forma d'abús en línia que consisteix a enviar material audiovisual de caràcter sexual sense que ho hagin demanat ni se n'hagi aconseguit el consentiment. Actualment no és considerat com a delicte.
- **Sexualització, cosificació, estereotips sexistes i LGBTI-fòbics:** les pantalles són un agent de socialització secundària on existeixen rols i estereotips de gènere i LGBTI-fòbics, cosificació i hipersexualització dels cossos. També existeixen estereotips d'imatge corporal i bellesa de gènere que afecten directament els i les adolescents en la construcció de la seva identitat. Tots ells afecten directament en la percepció i vivència de la seva pròpia identitat sexual.
- **Pèrdua del control de les imatges:** aquest és un risc de la sobreexposició a les xarxes. Consisteix en la pèrdua del control de les imatges un cop publicades a internet, ja que qualsevol persona pot fer-ne un ús amb finalitats sexuals com ara pornografia infantil, pedofília, perfils falsos, etc.
- **Ciberviolència masclista sexual i LGBTI-fòbics:** és aquella violència digital que busca danyar, abusar i agredir sexualment, controlar els cossos, la sexualitat i el fet de gaudir de les dones i altres persones o col·lectius, segons Vergés (2020).
- **Empremta digital i reputació sexual:** s'entén com a empremta digital sexual tota aquella informació que es pot trobar a internet sobre la identitat digital sexual d'una persona. La reputació digital sexual consisteix en la percepció que tenen els altres sobre la identitat digital sexual d'una persona a través de tot allò que publica i penja a les xarxes. Els riscos de l'empremta i reputació digital sexual són la permanència de les imatges i una possible reputació no desitjada.
- **Afectació a l'autoimatge i autoestima sexual:** en el procés de construcció de l'autoimatge i la identitat sexual d'una persona adolescent tota la informació obtinguda a través de les xarxes i internet afecten el seu imaginari sobre la sexualitat. En funció de tots aquests inputs pot arribar a formar-se una imatge positiva o negativa del seu propi cos, afectar la seva autoestima en general i la seva autoestima eròtica i sexual.
- **Pornografia:** el porno és una de les fonts d'educació sexual per als adolescents. El que visualitzen influeix directament en la seva interpretació de la sexualitat i el que són les pràctiques sexuals. El model majoritari de sexualitat que es mostra en la pornografia suposa un risc per a l'imaginari sexual adolescent.

Recentment, **s'ha aprovat la LLEI DE LLIBERTAT SEXUAL⁶ que inclou les violències sexuals produïdes en l'àmbit digital.**

Actes com l'assetjament amb connotació sexual, el tracte amb fins d'explotació sexuals, la difusió d'actes de violència sexual, la pornografia no consentida i la infantil i l'extorsió sexual a través de mitjans tecnològics, son considerats com a delictes.

Inclou també com a delicte la utilització de la imatge d'una persona sense el seu consentiment per obrir perfils falsos a xarxes socials, pàgines de contacte o qualsevol altre mitjà de difusió pública que pugui produir-li situació d'assetjament, fustigació o humiliació.

També es considera delicte que una persona a través d'internet, del telèfon o de qualsevol altra TRIC contacti amb un o una menor de setze anys i li proposi concertar una trobada amb finalitats sexuals. D'igual manera és delicte que contacti per engalipar-lo o perquè li faciliti material pornogràfic o li mostri imatges pornogràfiques en les quals es representi o aparegui un menor.

Aquesta nova llei estableix una protecció especial per als casos de violència sexual contra menors.

⁵ASSOCIACIÓ CULTURAL DE DONES PER A LA RECERCA I L'ACCIÓ (2020). *Violències masclistes digitals: quines són i què hi podem fer?*. Mossos d'esquadra. Generalitat de Catalunya.

⁶ Llei Orgànica 10/2022 de 6 de setembre de garantia integral de la llibertat sexual

LA IDENTITAT SEXUAL I LA SEVA EMPREMTA DIGITAL

L'empremta digital s'entén com el rastre de la nostra vida en línia que queda a Internet: informació personal que pengem a xarxes i pàgines web, fotografies i vídeos publicats a plataformes o les condicions de gestió de dades que acceptem moltes vegades sense ser-ne conscients mentre fem ús d'Internet. Gran part d'aquesta informació no es pot esborrar i, per tant, crea una petjada permanent del nostre pas pel món digital. També hi afegim el fet que ens trobem en una societat on existeix un pensament on la percepció del temps implica bàsicament, el moment present. Aquest pensament afecta que moltes vegades no pensem que tot allò compartit a les xarxes en el futur continuarà estant disponible per a qualsevol persona que vulgui trobar-ho o que altres ho trobaran sense voler-ho.

Aquesta empremta digital també està relacionada amb la comunicació sexual que les persones adolescents i joves expressen i mostren a les xarxes a través de *selfies*, imatges de perfils, converses, comentaris, publicacions, vídeos, etc. Aquest procés dona lloc a la identitat digital sexual que pot esdevenir en una reputació digital no desitjada i que deixarà una empremta digital sexual permanent.

Com es construeix la identitat sexual?

Durant l'adolescència es produeixen gran quantitat de canvis físics, psicològics, cognitius i socials intrínsecament lligats a la construcció de l'autopercepció i autoimatge.

Durant aquest període també es desenvolupa la identitat i rol sexual. Aquesta identitat sexual influeix en la informació, les relacions i experiències que els i les adolescents busquen i troben a les xarxes socials. Simultàniament, aquestes interaccions, els continguts o les persones

amb les quals es relacionen digitalment afecten la construcció de qui són com a persones sexuals.

En tot aquest procés digital, les imatges, els referents digitals, la informació, els missatges, els cossos, els vincles, etc., afecten l'imaginari dels adolescents i poden arribar a formar-se una imatge positiva o negativa del seu propi cos o de la seva sexualitat, afectar la seva autoestima i a la seva autoestima eròtica i sexual.

“Les xarxes socials poden ajudar a superar algunes inseguretats però també a reforçar-les. Això és així, com assenyalen recurrentment els i les joves, perquè es multipliquen les comparacions amb altres persones.

Ara els referents no només són en el cercle més o menys proper, sinó que arriben a una dimensió planetària”.

⁷Lasén, A. y Megías, I. (2021). Tecnologías, incertidumbres y oportunidades en la integración online/offline. Una aproximación cualitativa a los y las jóvenes durante la pandemia. Madrid: Centro Reina Sofía sobre Adolescencia y Juventud, FAD.
DOI: [10.5281/zenodo.4958134](https://doi.org/10.5281/zenodo.4958134)

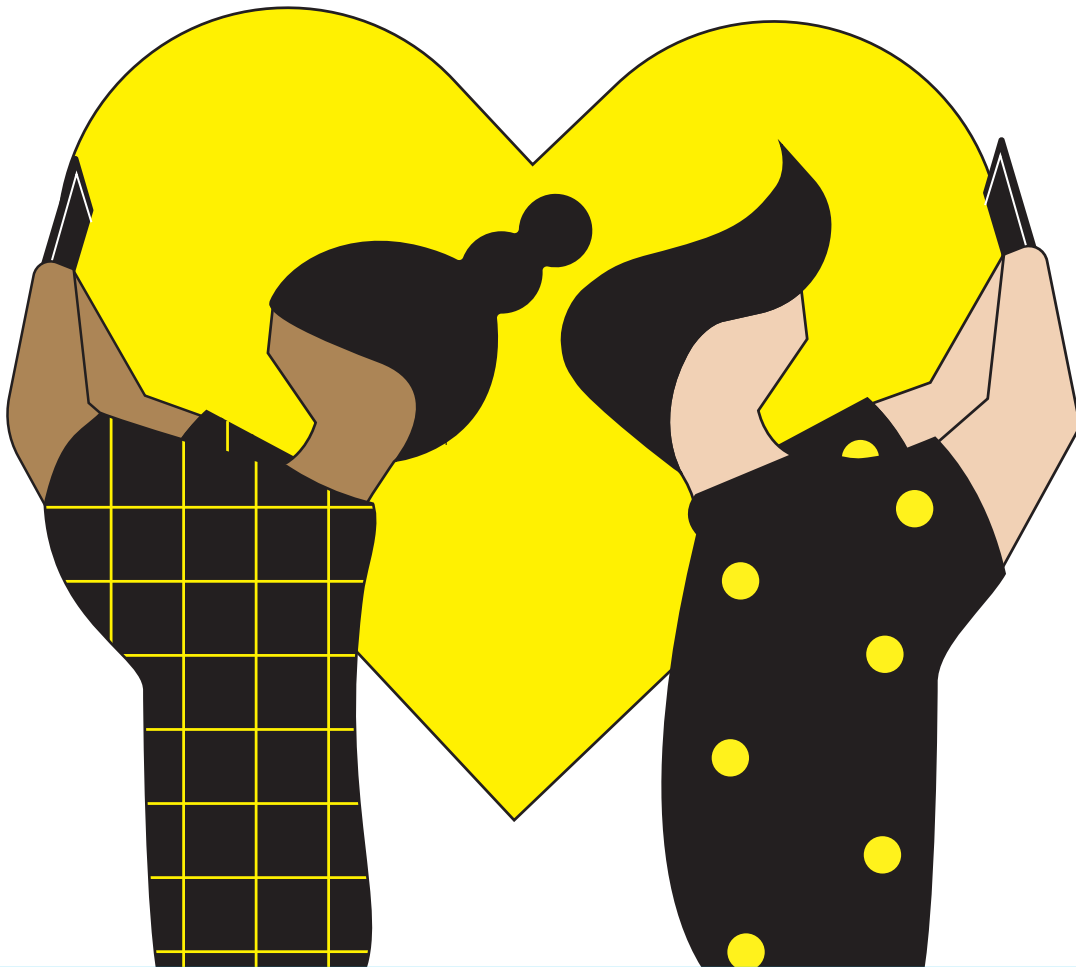
Segons Calvo i San Fabián⁸ en un estudi sobre el model de comunicació afectiva digital de les persones joves conclouen que:

- **La imatge és l'element bàsic de la representació d'un o una mateixa** a les xarxes socials majoritàries com Instagram.
- **Les autofotos o *selfies* tenen com a objectiu l'alteritat i el desig d'agradar els altres** en funció dels valors i supòsits establerts entorn de la idea d'atractiu físic i social. Els *selfies* constitueixen la vinculació més profunda entre el "jo" sentit i el buscat.
- Existeixen diferències de gènere entre els *selfies* de nois i noies. Les idees de masculinitat i feminitat hegemònica continuen presents en les imatges dels físics assumint rols apresos de la socialització intervinguda pel gènere. És un binomi entre qui desitja i qui és desitjada.

- **Busquen agradar els altres en general seguint estratègies amb visió normativa, sexista i comercial de l'eròtica** utilitzades en entorns globals pels seus referents mediàtics.

Les imatges dels cossos es poden modificar amb filtres i programes per oferir així la imatge que volen d'ells i elles mateixes. Aquestes imatges estan supeditades a l'opinió dels altres. En funció dels "M'agrada" o *likes*, de qui envia un comentari, de si qui es volia que comentés la story ho ha fet o no..., es va construint i influenciant el procés d'autoconcepte, autoestima i identitat sexual.

Com bé apunten Calvo i San Fabián, **les imatges i en concret les autofotos o *selfies* són un element fonamental en les interaccions i autorepresentacions que les persones fan servir en espais de socialització digital.**

⁸Calvo González, S. I San Fabián Maroto, J.L (2018): "Selfies, jóvenes y sexualidad en Instagram: representaciones del yo en formato imagen". Revista de medios y educación. N°52. Páginas 167 a 181.

Per tant...

Quines fotografies es penjen a les xarxes i qui les penja?

Peris, Maganto i Kortabarría obtenen els següents resultats:

- Els i les noies amb més autoestima corporal social i eròtica són qui penjen més fotografies estètiques i eròtiques a les xarxes.
- Els nois presenten puntuacions superiors a les noies en autoestima corporal física, social i eròtica.
- Els i les adolescents amb emocions positives davant el sexe són les que puguen més publicacions eròtiques a les xarxes socials.
- Com més satisfets i satisfetes estan les adolescents amb la seva imatge corporal menys rebuig tenen cap al sexe.

Així doncs, podríem afirmar que **qui pot deixar una empremta digital sexual més gran seran els i les adolescents amb major autoestima corporal social i eròtica i que serien més els nois ja que puntuen més en autoestima corporal**. També serien els i les adolescents amb emocions positives sobre la sexualitat.

Les preguntes que ens podem fer són: Qui té millor autoestima corporal? Aquells i aquelles que encaixen en el model normatiu de bellesa actual? Per tant, queden excloses de publicar fotos eròtiques o sexuals les persones amb cossos i belleses no normatives?

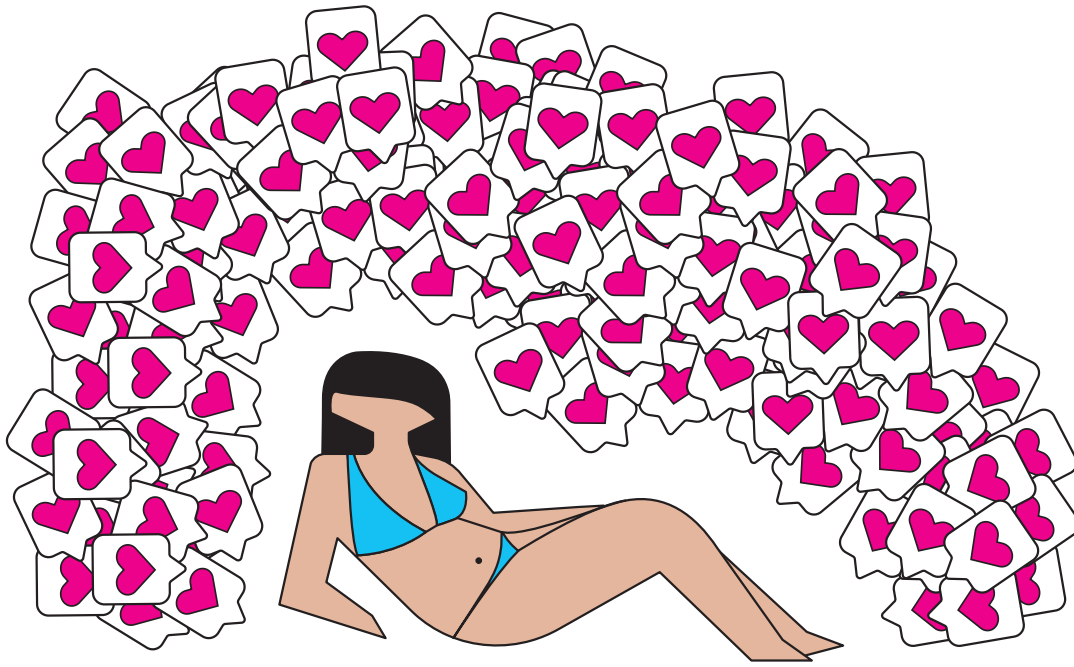
Cal posar, doncs, també la mirada en aquells i aquelles adolescents que per tal d'encaixar en aquest estereotip de bellesa actual es presenten i representen a les xarxes amb imatges retocades amb filtres o aplicacions. És un intent conscient d'aconseguir el reforç dels iguals per tal d'augmentar la seva autoestima corporal i sexual. Darrere d'aquesta acció es poden trobar amb la recompensa o amb el fracàs del seu objectiu en funció de la resposta dels altres en forma de "m'agrades", comentaris...

Així doncs, seran aquests adolescents els que en funció del material audiovisual eròtic i sexual publicat aniran construint la seva reputació digital sexual.

Tinguem en compte, també, que **qui més empremta sexual digital genera més exposat i exposada està a tots els riscos prèviament esmentats**.

Arribat aquest punt, una altra pregunta que ens podem plantejar és si aquesta empremta, identitat i reputació sexual digital afectarà en el futur per igual nois i noies. **Continuaran existint pensaments i estereotips masclistes i LGBTI-fòbics?**

⁹Peris, M; Maganto, C y Kortabarría, L. (2013). "Autoestima, publicaciones virtuales en la redes sociales y sexualidad en adolescentes". *European Journal of investigation in Health. Psychology and Education*. 2013. Vol.3. N°2. Pàgines 171 a 180

Hem de poder oferir una educació sexual integral per tal de contribuir al canvi i al benestar sexual dels i les adolescents

Creadors i creadores de contingut sexual?

Com assenyalen Lasén i Megías (2021) la percepció general entre els joves és que la seva activitat a xarxes socials (pujar fotos, vídeos, Tiktoks, *stories*, comentaris, etc.) no la consideren com una “generació de contingut”. Predomina la manca de consciència sobre el fet que són **prosumidors**, és a dir, consumidors alhora que productors de contingut. Així doncs, aquest fet els converteix en cert tipus d’influenciadors entre iguals.

Observem com **aquells adolescents que més publicacions sexuals i eròtiques fan en el moment en el qual mostren la seva identitat sexual digital a les xarxes estan influenciant directament altres joves**. Si pensem que aquesta imatge mostrada pot reproduir i reproduïx l’estereotip de bellesa, d’hipersexualització i cosificació actual, podem

deduir que estan contribuint a la perpetuació de l’heteronormativitat, els estereotips sexistes i la no diversitat corporal. Afecta en l’imaginari adolescent sobre l’ideal de bellesa, en què o qui es considera atractiu i desitjat o qui té èxit sexual a Internet.

Entenem, per tant, que influeixen en l’autoestima, l’autoconcepte i la identitat sexual d’altres persones adolescents. I això, és un peix que es mossega la cua.

Com s’ha dit amb anterioritat, **hem de poder oferir una educació sexual integral per tal de contribuir al canvi i al benestar sexual dels i les adolescents**.

¹⁰Lasén, A. y Megías, I. (2021). Tecnologías, incertidumbres y oportunidades en la integración online/offline. Una aproximación cualitativa a los y las jóvenes durante la pandemia. Madrid: Centro Reina Sofía sobre Adolescencia y Juventud, FAD. DOI: 10.5281/zenodo.4958134

LA CIBERVIOLÈNCIA MASCLISTA SEXUAL I LGBTI-FÒBICA

L'espai digital pot ser i és un espai de vulnerabilitat sexual per a les noies i les persones del col·lectiu LGTBI+.

Internet, les xarxes socials o les aplicacions mòbils, ofereixen anonimat, accessibilitat, immediatesa, viralitat i sobreexposició a les xarxes. Les persones que exerceixen violència cap a les dones han trobat en el món digital l'espai ideal per a exercir el control, el domini, l'abús i el maltractament.

En línia existeixen ciberviolències masclistes interpersonalment, però també simbòliques. Les primeres són més fàcils d'identificar i són potenciades per l'anonimat. Les violències simbòliques estan més normalitzades i invisibilitzades (filtres majoritàriament adreçats a noies, la pornografia heteronormativa...)

- La **ciberviolència masclista** és aquella que es perpetra a través de tecnologies digitals i que exerceix domini sobre la dona i cap a altres persones o col·lectius.
- La **ciberviolència masclista de caràcter sexual** és aquella violència digital que busca danyar, abusar i agredir sexualment, controlar els cossos, la sexualitat i gaudir de les dones i altres persones o col·lectius, segons Vergés (2020).

Hem de tenir cura en no només posar la mirada en les xarxes socials, sinó també en els elements socials que influeixen en la violència que pateixen les adolescents i joves: la pressió social que viuen sobre els seus cossos; les violències simbòliques, els estereotips i creences sexistes sobre la sexualitat, la normalització del control en les seves relacions, etc., fan que aquest fenomen tingui unes característiques concretes i complexes a tenir en compte i que envaeixen el món digital.

Com a exemple, es pot observar com la vivència de la violència sexual dins de la mateixa xarxa és diferent segons el sexe o gènere: els tiktokers, influenciadors, instagramers, streamers, mostren i perpetuen llenguatge i estereotips sexistes, humor misogin, publicitat encoberta de webs pornogràfiques, etc. En canvi, les tiktokers, influenciadores, instagramers, streamers... són destinatàries de violència sexual digital i la hipersexualització les afecta. Trobem aquelles que encaixen en els estereotips i rols de gènere o bellesa, les que no ho fan, les que pertanyen al col·lectiu LGTBI+. Totes elles poden rebre per part de seguidors i seguidores violència en els comentaris, poden ser cosificades, assetjades sexualment, etc.

Tota aquesta informació i contingut de ciberviolència masclista sexual és absorbit pels i les adolescents i converteixen en un possible model de conducta a seguir, normalitzar o acceptar. Hem de fer possible el desenvolupament de la capacitat crítica a través d'una educació sexual feminista.

Però internet com a espai públic també ofereix una cara B, i és que de vegades pot facilitar la visibilització d'aquestes formes de violència, generar la creació de xarxes de suport, la defensa col·lectiva o el ciberactivisme.

Quines ciberviolències masclistes sexuals i LGBTI-fòbiques ens podem trobar?

- **Insults i injúries:** per raó de sexe, gènere o orientació sexual.
- **Discurs d'odi:** agressivitat contra les dones o persones LGTBI+ a les xarxes per la seva sexualitat, gènere, erotisme, orientació sexual, etc.

- **Ciberassetjament sexista:** assetjar psicològicament i de manera repetitiva una persona amb atacs, insults, amenaces per les seves publicacions sobre la seva sexualitat, sexe, gènere, orientació o identitat sexual o no encaixar en els estereotips de bellesa de gènere.
- **Ciberassetjament sexual:** crear, dins de la xarxa, un espai que sigui intimidatori, i de caràcter sexual. Això es pot aconseguir mitjançant l'enviament reiterat de missatges amb caràcter sexual, la petició de fotografies sexuals, el cyberflashing, el sexpreading o fer que altres persones els contactin per a cites sexuals, entre d'altres. Es caracteritza per la reiteració i el no consentiment.
- **Cibercontrol:** control constant de la persona amb la qual es té un vincle afectiu o sexual a través del mòbil, xarxes, etc. Voler saber on està, com va vestida o maquillada, demanar-li fotografies per a comprovar-ho, preguntar pels nois amb els quals parla a les xarxes o revisar l'última hora de connexió. Hi ha una mostra de gelosia i possessivitat. El **cibercontrol** pot esdevenir ciberassetjament quan la noia no respon al control que li fa la parella.
- **Stalking:** controlar i perseguir a través de les xarxes i de manera repetida i obsessiva què fa, què penja, quan es connecta. Es poden fer servir programes espia.
- **Amenaces de violació:** amenaçar d'agredir sexualment, de fer tocaments, penetracions o similars o amenaçar directament de violació.
- **Desprestigi o difamació en línia:** emetre informació o comentaris sobre la persona que perjudica la seva reputació, fama o honor sexual.
- **Slutshaming:** discriminar i atacar la llibertat sexual de les noies per la imatge digital sexual que mostren a les xarxes. Insultar-les i titllar-les de "putes".
- **Pornografia no consentida:** divulgar material audiovisual eròtic o explícitament sexual sense el consentiment de la persona que hi apareix o aconseguit maliciosament.
- **Grooming:** ciberassetjament sexual a una menor per part d'un adult. Engany mitjançant paraules, imatges, trucades de veu, videotrucades, etc., on l'adult intenta convèncer la menor de participar en activitats sexuals en línia i, de vegades, a tenir un contacte físic amb intenció sexual.
- **Exhibicionisme digital:** enviament d'imatges, stickers, gifs... de caràcter sexual sense haver-ne obtingut el consentiment.
- **Comentaris de contingut sexual:** comentaris de caràcter sexual, amb o sense voluntat despectiva, no consentits.
- **Sextorsió:** amenaçar amb la publicació de rumors, converses, fotografies o vídeos amb contingut sexual de la víctima.
- **Registre i difusió d'imatges d'una violació:** enregistrar i compartir a Internet, o amb altres persones o grups, imatges d'una violació.
- **Humor sexista:** acudits, mems, comentaris, etc., digitals que fan burla, humilien, ridiculitzen, etc., a la sexualitat de les dones o persones LGBTI+.

LA PORNOGRAFIA

Segons la Reial Acadèmia Espanyola (R.A.E.) **la pornografia és la "presentació oberta i crua del sexe que busca produir excitació"**. Podem entendre-la com un material sexualment explícit. A Internet es pot considerar com tot aquell lloc web que conté material sexual gràfic. És un producte de consum massiu a tot el món i el seu consum augmenta cada any, i més, des de la pandèmia de la covid.

Veure porno és una manera d'excitar-se, practicar l'autoerotisme i la masturbació i és una manera d'aprendre sobre la pròpia sexualitat. Així i tot, entre el porno i el sexe real hi ha una gran diferència.

En el cas dels adolescents la pornografia es converteix en una de les principals fonts d'informació i aprenentatge sobre sexualitat. A través de la pornografia construeixen l'imaginari de què són o han de ser les pràctiques sexuals. Allò que es visualitza influeix en la manera en la qual s'entenen les pràctiques eròtiques, els cossos, les relacions, els afectes, els rols i estereotips de gènere i els desitjos i plaers.

A la pornografia tot i estar adreçada a persones majors d'edat, els i les menors hi tenen fàcil accés, de manera gratuïta i de forma il·limitada. Els adolescents visualitzen una pornografia caracteritzada per reproduir un model de sexualitat masclista, etnocentrista i diversofòbica.

La pornografia es pot consumir o accedir-hi a través de:

- **Plataformes de vídeos gravats i en directe** (Pornhub, Onlyfans)
- **Webcams i xats en directe** (Bongacams)
- **Xarxes socials** (Twitch: canal Pools, Hot Tubs and Beaches: híbrid entre club de striptease i webcam),
- **Perfils de Twitter, d'Instagram...**

Save the Children va elaborar l'informe '(Des) informació sexual: pornografia i adolescència. Annex Catalunya' per estudiar el consum de continguts sexuals entre la població adolescent de 13 a 18 anys. S'hi menciona que els i les adolescents:

1. Veuen pornografia per primera vegada amb 12,5 anys els nois i als 13 les noies.
2. El 62,2% han vist alguna vegada pornografia. Existeix una gran diferència entre noies (38,1%) i nois (86,3%).
3. Un 72,8% la consumeixen de manera freqüent (ho han fet en els últims trenta dies). Nois (79%) i noies (56,8%).
4. 6 de cada 10 adolescents (67,5%) creuen que normalment la pornografia és sexista, però el triple de nois (21,1%) que de noies (7,5%) opina que no ho és. Pràcticament, el total d'adolescents de gènere no binari reconeix la desigualtat de rols en els vídeos.
5. El 48,9% opina que la pornografia ha influït molt o bastant en les seves pròpies relacions sexuals.
6. La principal forma del primer accés és a través del grup d'iguals. Pot ser que un amic o una amiga li ho mostri en un dispositiu electrònic o que li'n parli i ho busqui posteriorment. A més, també destaca la cerca per iniciativa pròpia.
7. El consum es produeix en la intimitat (95,2%), no el veuen amb la parella i el mecanisme per accedir-hi són les pàgines web gratuïtes.
8. 1 de cada 3 (el 33%) ha respost que creu que sí que consumeix massa pornografia.

Diversos estudis realitzats fins al moment han demostrat els impactes que el consum de pornografia provoca en les persones, les relacions i la societat, i en especial entre els adolescents.

¹¹Sanjuan, C i Rivas, E. (2020). '(Des)informació sexual: pornografia i adolescència. Annex Catalunya'. Save the children.

Què caracteritza el porno?

El porno està dissenyat per generar fantasia i per ingressar diners, no està produït per educar.

Algunes de les idees que transmet són:

- Model heteronormatiu on es fomenten les masculinitats tradicionals i on la figura femenina apareix hipersexualitzada amb l'únic l'objectiu de satisfer els interessos sexuals masculins.
- Model de sexualitat centrat en la cosificació del cos de la dona, anul·lació dels seus desitjos sexuals i supeditats al desig masculí.
- L'erotització de la falta de consentiment i l'agressió física i verbal cap a la dona com a mitjà de satisfacció sexual. S'arriben a normalitzar i erotitzar les violacions es mostra un model de sexualitat basat en la violència sexual i de gènere.
- L'home té un rol dominant i actiu i la dona un paper passiu i submís.
- Mostra de pràctiques sexuals visualment atractives, però poc freqüents a la pràctica real.
- Fragmentació del cos (sobretot el de la dona) reduint la sexualitat a la genitalitat, la penetració, l'orgasme, l'ejaculació i el semen mostrant un model sexual coitocèntric i finalista.
- Centralització en el plaer i orgasme masculí. El plaer de la dona està supeditat al de l'home.
- Dramatització del plaer de la dona amb crits i gemecs per excitar a la persona espectadora.
- Simplifica els processos de seducció i els diàlegs ometent tota part comunicativa, afectiva i emocional de la sexualitat.
- Normalització de les pràctiques de risc, ja que habitualment no s'utilitzen mètodes de barrera per evitar les ITS o embarassos no planificats.
- Penis grans i sempre erectes. Vulves molt homogènies i depilades.
- Ús de llenguatge masclista i humiliació de la dona com a espectacle.
- La diversitat que es mostra és representada des d'una perspectiva que privilegia el desig de l'home blanc, masculí i heterosexual i que fetitxitzava la resta de persones que apareixen com atorgadores de plaer, però sense dret a aquest plaer.
- La indústria del porno té conseqüències tan físiques com psicològiques per a, sobretot, les actrius porno.

Com pot influenciar els i les adolescents i joves?

Quan l'accés a la pornografia es produeix a una edat en la qual no es compta amb la capacitat per entendre allò que es visualitza i, a més a més, no existeix experiència sexual prèvia –amb d'altres o amb si mateixa- **allò que es veu s'interpreta com a real.**

Alguns dels possibles efectes del consum de pornografia poden ser:

- **En l'imaginari adolescent es redueixen les trobades sexuals a allò genital**, sobretot penetració, on el final de la pràctica sexual és l'orgasme.
- **No es conceben altres possibles pràctiques sexuals plaents** diferents de la penetració o el fet de gaudir sense orgasme.
- Normalització d'un imaginari on la **sexualitat masculina és la protagonista** i la femenina apareix al servei, fet que reforça així les jerarquies de gènere.
- **Expectatives difícils de complir** quant a la durada de les ereccions.
- **Expectatives irrealistes** quant a l'imaginari de les seves pràctiques eròtiques.
- Afectació sobre la idea de l'ús dels **preservatius com a font que resta plaer**.
- **Comparativa dels propis genitals o les capacitats sexuals**, fet que genera inseguretats.
- Les pràctiques eròtiques i sexuals estan lligades a **la idea de la immediatesa**, la disponibilitat o el fàcil accés i no es tenen en compte la comunicació, la negociació, el consens o el respecte i empatia que han de ser presents abans, durant i després de les relacions sexuals.
- La **naturalització de la insistència** com a mitjà per aconseguir el sí.
- **Cosificació de les noies** com a objectes sexuals.
- Dificultats per **distingir entre la ficció de la pornografia i les pròpies experiències sexuals**.
- **Factor de risc en els nois** per desenvolupar conductes violentes en les relacions sexuals.
- Existeixen estudis que indiquen que el **consum compulsiu de pornografia està directament relacionat amb la disfunció erèctil**, la disfunció sexual tant per a homes com per a dones, problemes amb l'excitació i el rendiment sexual, dificultat per aconseguir l'orgasme i disminució de la satisfacció sexual.

Bàsicament, podríem dir que es **pot generar i en genera una distorsió de l'imaginari sexual de qualsevol adolescent, que inclou les pràctiques eròtiques, les relacions sexuals, la percepció del propi cos i el dels altres, els plaers i els desitjos, l'autoestima sexual i corporal o la identitat sexual.**

Davant la ficció de la pornografia hem d'oferir educació sexual com a eina per a poder interpretar allò que veuen.

Hauríem d'aconseguir que la pornografia no es convertís en la primera via d'accés al coneixement sobre la sexualitat i l'eròtica.

Un últim apunt sobre una via d'accés fàcil a la pornografia és la informació i la publicitat que els i les *influencers* o streamers ofereixen a través dels seus canals. Existeix una part d'influenciadors que mostren o parlen de contingut sexual i pornogràfic. Aquestes mostres poden ser directes parlant explícitament del tema, o indirectes, mitjançant comentaris que reben dels seus seguidors en format text o vídeos. Els mateixos influenciadors i streamers fan al·lusió a la pornografia, escenes, diàlegs o comportaments propis de la pornografia. Poden mostrar parts d'escenes pornogràfiques i parlen del consum de porno en els seus diversos formats.

Existeixen “passarel·les” entre les xarxes socials més utilitzades pels adolescents i la pornografia. És a dir, existeixen perfils d'*instagramers*, *streamers* o *youtubers* que contenen enllaços a pàgines de contingut sexual per adults. Per tant, a través dels influencers i els seus canals es fomenta i facilita l'accés a diferents formes i espais amb contingut pornogràfic.

TikTok no en queda al marge tot i que el contingut sexual o els nus hi estan prohibits. Posant al cercador les paraules clau apareixen ràpidament tiktoks amb contingut eròtic o sexual que poden donar informació sobre webs amb contingut pornogràfic.

I aquests són només alguns exemples de com la pornografia envaeix internet.

Per sort, la indústria pornogràfica està evolucionant cap a la inclusió de les preferències de les dones i la diversitat de viure i gaudir la sexualitat. Moviments de porno feminista o porno educatiu en són l'exemple. Tot i això, són la minoria encara.

SEXUALITAT DIGITAL PLAENT, RESPECTUOSA I SEGURA

Les relacions i pràctiques sexuals que es poden dur a terme tant en el món virtual com en el món fora de línia han de ser plaents, desitjades, consentides i acordades per les persones que hi participen.

Quan això no és així sabem que poden aparèixer situacions que provoquin dany i posin en risc les persones (grooming, sexpreading, sextorsió...). Aquests actes atempten contra la integritat de les persones implicades. A causa d'això, és important protegir-se i dur a terme accions perquè les relacions i pràctiques sexuals online -i les offline que s'en poden derivar- siguin segures i garanteixin un benestar sexual dels adolescents.

Internet és un espai que ofereix moltes oportunitats per gaudir d'una comunicació i interacció sexual digital saludable.

Què ens ofereixen les TRIC?

- **Cibersexe:** és una pràctica sexual a través d'Internet que es pot dur a terme per mitjà de xats de diferents plataformes digitals, en les quals es duguí a terme un intercanvi de fotos, vídeos, converses o àudios amb contingut íntim.

El sexe virtual es pot donar entre dues o més persones, que decideixen enviar i rebre imatges, fins i tot, realitzar vídeos en viu.

- **Sexting:** paraula que sorgeix de la unió entre sex i texting (enviament de missatges), i consisteix en l'intercanvi de missatges de text que tinguin una connotació sexual; això es fa principalment entre telèfons mòbils a través de missatgeria instantània, i pot incloure fotos o vídeo. Es pot considerar com una evolució del cibersexe.

Tant el cibersexe com el sexting es poden dur a terme en relacions esporàdiques, puntuals o habituals. Poden comportar riscos, però també múltiples beneficis: fa possible l'exploració i expressió de la pròpia sexualitat, pot augmentar l'autoestima i l'autonomia sexual, ampliar el repertori de conductes eròtiques, facilitar una

sexualitat plural i positiva, reduir les possibilitats de patir violència física, embarassos no planificats o infeccions de transmissió sexual (ITS).

- **Lligar:** a internet existeixen un munt d'aplicacions que serveixen per conèixer gent i lligar. Els menors d'edat no poden registrar-se a les aplicacions creades amb aquesta finalitat. Tot i això, ho fan i a més a més, utilitzen per lligar altres xarxes no dissenyades amb aquest objectiu. Instagram és una d'elles. Donar "m'agrada" o comentar stories a la persona que interessa, penjar fotos esperant que la persona que desitgen hi interactuï, enviar missatges directes o "parlar per fotos"...

Lligar a internet pot facilitar establir vincles sexuals als adolescents més tímids, permet conèixer a persones de la mateixa orientació sexual més fàcilment o donar temps per pensar el que es dirà. Lligar a internet ofereix els mateixos beneficis que el sexting: augmentar l'autoestima, experimentar sobre la seva sexualitat, trobar persones de la mateixa orientació sexual...

Existeix la percepció que els adolescents que lliguen a Internet assumeixen més perills que quan

ho fan fora de línia, ja que poden no conèixer les persones amb qui lliguen.

Més enllà dels perfils falsos que són un risc real, en el món presencial només lliguen amb persones conegudes?

- **Contactar amb persones afins:** persones que pel seu sexe, gènere, orientació sexual o identitat de gènere troben webs, grups, xats, etc., on connectar amb adolescents amb els mateixos interessos o necessitats sexuals. Els permet accedir de manera més fàcil i confidencial que en el món offline. Permet eliminar la sensació d'exclusió real o percebuda i formar part d'una xarxa social. És una oportunitat per compensar la soledat percebuda i la possible pèrdua d'autoestima.

- **Educació sexual:** internet és una font inesgotable d'informació acurada sobre sexualitat. És una via d'autoaprenentatge. Permet trobar resposta a preguntes i dubtes. Permet contactar amb serveis especialitzats en atenció a adolescents i joves; consultar webs especialitzades o xarxes amb perfils educatius com YouTube, Instagram i TikTok. El ventall és ampli.

CONCEPTES BÀSICS DE SEXUALITAT EN LÍNIA: LA NETIQUETA SEXUAL

Segons l'OMS (Organització Mundial de la Salut) 1975 la sexualitat és:

“Una energia que ens motiva a buscar afecte, contacte, plaer, tendresa i intimitat. La sexualitat té a veure amb el cos, però influeix en els nostres pensaments, sentiments, emocions, accions i interaccions i, per tant, influeix en la nostra salut física i mental”.

La sexualitat al món digital s'ha de regir pels mateixos valors i principis que en el món presencial i practicar la **netiqueta sexual**.

Entenem la netiqueta com la **pràctica al món digital que consisteix en seguir una sèrie de regles que intenten regular el comportament digital de la persona amb la finalitat de mantenir un entorn sa i segur**. Si unim netiqueta digital al món de la sexualitat virtual obtenim la **netiqueta sexual**.

Què pot caracteritzar la netiqueta sexual?

Doncs tot allò que s'aplica tant al món virtual com no virtual en la sexualitat.

Una sèrie de principis, conductes i bons hàbits que com a professionals hem de promoure i treballar amb els adolescents a través de l'educació sexual:

- El respecte cap a un/a mateixa i cap als altres.
- El respecte i acceptació de la diversitat sexual.
- La pràctica en establir acords basats en la confiança.
- La comunicació assertiva.
- Ensenyar a gaudir de la sexualitat sense exercir violència ni abusar de l'altre.
- La idea del plaer afectiu i sexual com a epicentre.
- El desig i consentiment com indissolubles.
- El concepte d'erotofília: visió positiva cap a la sexualitat.
- La pràctica de l'autocura que en el món digital pot incloure:

- En el cas que les relacions eròtiques passin del món virtual al presencial s'han de protegir de les infeccions de transmissió sexual i dels embarrassos no planificats.

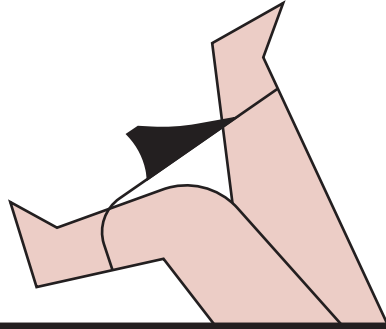
- En cas de quedar presencialment amb una persona coneguda al món virtual evitar riscos innecessaris (p. ex. quedar en espais públics).

- En el cas de les relacions en línia, a més a més, s'ha de procurar el benestar i la cura emocional evitar-ne els riscos (*grooming*, pèrdua del control de les imatges penjades, etc.) o no provocar dany en els altres (*sexpredding*, sextorsió, perfils falsos, etc.).

- Evitar donar informació que pugui identificar-los o localitzar-les. No mostrar la cara si apareix el cos nu (i viceversa), no utilitzar la veu en vídeos on s'aparegui despullat o despullada, evitar tatuatges, cicatrius o llocs que identifiquin a la persona.

- *Egosurfing*: cercar informació sobre si mateixos a través de buscadors, per descobrir i saber què hi ha penjat d'ells o elles a internet. Serveix per cuidar la reputació i la identitat digital sexual.

- No fer pràctiques com el ghosting (desaparèixer com un fantasma), caspering (desaparèixer progressivament com en Càspër), benching (tenir a la banqueta a algú per si de cas) o breadcrumb (donar engrunes). No fer allò que no els agrada que els facin.

Hem de poder garantir la informació, les eines i les competències digitals necessàries perquè les persones adolescents i joves puguin gaudir de la seva sexualitat en línia (i presencialment) d'una manera plaent, sana i segura.

On la sexualitat sigui concebuda com quelcom natural i inherent a l'ésser humà. I on el fet de gaudir de la sexualitat i l'educació sexual siguin un dret per a tots els adolescents.

Recursos de consulta, assessorament i atenció.

Tal com hem mencionat amb anterioritat la sexualitat és quelcom inherent a les persones i l'educació sexual integral és un dret humà que hem de garantir als adolescents.

Les vies principals de cerca d'informació sobre sexualitat entre els joves són dues: Internet i les amistats. Per tal que la informació que obtinguin d'Internet sigui objectiva i fiable i que els permeti accedir a una educació sexual amb garanties proposem els següents espais digitals d'informació, consulta i atenció en línia i presencial:

Informació

- **Web de SidaStudi:** <https://kitdelplaer.org/es/>
- **Web de Sexis:** <https://setmagic.com/sexis/>
- **Web de Sexe Jove - Generalitat de Catalunya:** <https://sexejoves.gencat.cat/ca/inici>
- **Web de Sexus:** <https://sexus.org/>
- **Web de Por puro placer:** <https://www.porpuroplacer.es/>
- **Canal de la Psicowoman:** https://www.youtube.com/channel/UCtzxvbfIE_sitzm_q74zVHg
- **Canal de la Sèrie Oh My Goig!:** <https://www.youtube.com/@OHMYGOIG>
- **Canal de Sxo Sentido:** <https://www.youtube.com/@SXOSentido/featured>
- Perfil d'Instagram sobre la diversitat genital de vulves: **the.vulva.gallery**

Informació i atenció

- **Web de La Lore (sexualitat, relacions i gènere):** <https://lalore.org/>
- **Web del Centre jove d'atenció a les sexualitats:** <https://centrejove.org/>
- **Web de SidaStudi de documentació i prevenció:** <https://www.sidastudi.org/>
- **Web d'Actua Vallès per demanar hora per fer-se la prova VIH i ITS:** <https://provavih.org/>
- **Web Ajuntament de Barcelona sobre diversitat sexual i de gènere:** <https://ajuntament.barcelona.cat/lgtbi/ca>

Atenció

- **Web del Programa d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva Granollers (ASSIR):**
<https://www.granollers.cat/adreces/serveis-sanitaris-i-consum/centre-datencio-dona>
- **Tarda Jove CAP Granollers**
C/Girona 5 - Atenció només per a joves sense cita prèvia dijous de 15h a 19.30h o trucant al tel. 93 118 77 26 o Whatsapp a 634 66 70 34.
- **Web del Casal Lambda:**
<https://lambda.cat/> - ofereix a persones LGTBIQ+ un espai de trobada i orientació i centre d'informació per a professionals.
- **Web de la Xarxa de Servei d'Atenció Integral LGBTI de Catalunya:**
<https://igualtat.gencat.cat/ca/ambits-dactuacio/lgbti/xarxa-sai/> - atenció a la diversitat sexual, discriminació i violència.
- **Web de Trànsit. Servei de Promoció de la Salut de les Persones Trans:**
<https://catalanurses.cat/projectes/transit-servei-de-promocio-de-la-salut-de-les-persones-trans/>

Sexualitat i pantalles

- **Web de la Federació de Planificació Familiar SEDRA:**
<https://sedra-fpfe.org/conectate-con-cabeza/>

Egosurfing

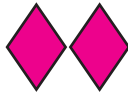
- **Web de l'Oficina de Seguretat Internauta OSI:**
<https://usuarioteleco.mineco.gob.es/te-interesa/actualidad/Paginas/seguridad-internauta.aspx>

Denúncia a internet

- **Web Agència Espanyola de Protecció de Dades:**
 1. <https://www.aepd.es/es/canalprioritario> Canal prioritari per retirar contingut sexual o d'agressió.
 2. <https://www.aepd.es/es/areas-de-actuacion/internet-y-redes-sociales/eliminar-fotos-y-videos-de-internet> Com demanar la retirada de contingut a les diferents plataformes i xarxes.

BIBLIOGRAFIA

- Andrade, B., Guadix, I., Rial, A. y Suárez, F. (2021). *Impacto de la tecnología en la adolescencia. Relaciones, riesgos y oportunidades*. Madrid: UNICEF España.
- ASSOCIACIÓ CULTURAL DE DONES PER A LA RECERCA I L'ACCIÓ (2020). *Violències masclistes digitals: quines són i què hi podem fer?* Mossos d'Esquadra. Generalitat de Catalunya.
- Calderón Gómez, D. y Gómez Miguel, A. (2022). *Consumir, crear, jugar. Panorámica del ocio digital de la juventud*. Madrid: Centro Reina Sofía sobre Adolescencia y Juventud, Fundación FAD Juventud. DOI: 10.5281/zenodo.6338126.
- Calvo González, S. y San Fabián Maroto, J.L (2018): " *Selfies, jóvenes y sexualidad en Instagram: representaciones del yo en formato imagen*". Revista de medios y educación. Nº52. Páginas 167 a 181.
- Centre SPOTT. *Educar en l'ús saludable de les pantalles*. Guia per a famílies. Diputació de Barcelona.
- Estebáñez, I. (2018). *La ciberviolencia hacia las adolescentes en las redes sociales*. Andalucía: Instituto Andaluz de la Mujer. Consejería de Igualdad i Políticas Sociales.
- Lasén, A. y Megías, I. (2021). *Tecnologías, incertidumbres y oportunidades en la integración online/offline. Una aproximación cualitativa a los y las jóvenes durante la pandemia*. Madrid: Centro Reina Sofía sobre Adolescencia y Juventud, FAD. DOI: 10.5281/zenodo.4958134.
- Ortega-Barón, J.M. Machimbarrena, E. Calvete, I. Orue, N. Pereda, J. González-Cabrer. " *Epidemiology of online sexual solicitation and interaction of minors with adults: A longitudinal study*", Child Abuse & Neglect, Volume 131, 2022.
- " *Epidemiology of online sexual solicitation and interaction of minors with adults: A longitudinal study*", Child Abuse & Neglect, Volume 131, 2022.
- Peris, M; Maganto, C y Kortabarría, L. (2013). " *Autoestima corporal, publicaciones virtuales en la redes sociales y sexualidad en adolescentes*". European Journal of investigation in Health. Psychology and Education. 2013. Vol.3. Nº2. Pàgines 171 a 180.
- Rodríguez, M. (2020). *Construcción del imaginaria sexual en las personas jóvenes. La pornografía como escuela*. Asturias.
- Sanjuan, C i Rivas, E. (2020). " *(Des)informació sexual: pornografia i adolescència. Annex Catalunya*". Save the children.
- VV.AA (2020). *Guia Preventiva sobre entorns digitals adreçada a professionals que treballen amb adolescents*. Catalunya: Agència de Salut pública. Sub-direcció General de Drogodependències.
- VV.AA. (2022). *Les tecnologies digitals a la infància, l'adolescència i la joventut*. Generalitat de Catalunya. <https://govern.cat/govern/docs/2022/09/28/11/29/4930d590-e484-42eb-a98a-a8444f4563a9.pdf>

Ajuntament
Granollers